

Sprawa C-186/24**Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym****Data wpływu:**

8 marca 2024 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Oberster Gerichtshof (Austria)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

22 lutego 2024 r.

Strona wnosząca kasację:

Dr Matthäus Metzler jako syndyk masy upadłości

Druga strona postępowania kasacyjnego:

Auto1 European Cars B.V.

REPUBLIKA AUSTRII

17 Ob 23/23s

OBERSTER GERICHTSHOF (SĄD NAJWYŻSZY)

Oberster Gerichtshof (sąd najwyższy) [...] w sprawie strony powodowej Dr Matthäusa Metzlera, LL.M., jako syndyka masy upadłości w postępowaniu upadłościowym *dłużnika* [...] przeciwko stronie pozwanej Auto 1 European Cars B.V., NL-1101BA Amsterdam [...] o zapłatę kwoty 62 261,00 EUR wraz z odsetkami i kosztami, w sprawie kasacji strony powodowej od orzeczenia Oberlandesgericht (wyższego sądu krajowego w Linzu) jako sądu odwoławczego z dnia 21 września 2023 r., GZ 1 R 110/23m-20, mocą którego uchylony został wyrok Landesgericht Linz (sądu krajowego w Linzu) z dnia 12 maja 2023 r., GZ 4 Cg 70/22i-10, GZ 1 R 110/23m-20, wydał następujące

P o s t a n o w i e n i e:

I. Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej przedstawia się następujące pytania do rozstrzygnięcia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 267 TFUE:

1. Czy art. 31 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego należy interpretować w ten sposób, że świadczenia do rąk dłużnika, które powinny być spełnione do rąk zarządcy w postępowaniu upadłościowym, obejmują w rozumieniu tego przepisu również świadczenia wynikające z umowy, którą dłużnik zawarł dopiero po wszczęciu postępowania upadłościowego i po przejściu uprawnień na zarządcę?

W razie udzielenia odpowiedzi twierdzącej na to pytanie:

2. Czy art. 31 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego należy interpretować w ten sposób, że miejscem spełnienia świadczenia w rozumieniu tego przepisu jest miejsce, z którego osoba trzecia dokonuje płatności przelewem z rachunku bankowego znajdującego się w danym państwie członkowskim, nawet jeżeli osoba trzecia ma siedzibę w innym państwie członkowskim, a zawarcie umowy i spełnienie świadczenia przez dłużnika nie nastąpiło tam, lecz za pośrednictwem oddziału osoby trzeciej w jeszcze innym państwie członkowskim, a mianowicie w tym państwie członkowskim, w którym wszczęto postępowanie upadłościowe?

II. [...] [Zawieszenie postępowania]

U z a s a d n i e:

ad I.

A: Stan faktyczny sprawy:

[1] Postanowieniem z dnia 25 maja 2022 r., sygn. akt 17 S 56/22t, Landesgericht Linz (sąd krajowy w Linzu) wszczął postępowanie upadłościowe w stosunku do majątku dłużnika. Powód został ustanowiony syndykiem masy upadłości. Publiczne ogłoszenie o wszczęciu postępowania upadłościowego i wyznaczeniu syndyka zostało dokonane w dniu 25 maja 2022 r.

[2] Pozwana jest spółką prawa niderlandzkiego z siedzibą w Niderlandach. Jest jednym z wiodących dealerów samochodów używanych w Europie i członkiem grupy spółek działających w całej Europie, która ma oddział w Austrii. Na podstawie umowy sprzedaży zawartej we własnym imieniu w dniu 2 czerwca 2022 r. – tj. po wszczęciu postępowania upadłościowego – w tym oddziale pozwanej dłużnik zbył pozwanej w drodze sprzedaży samochód osobowy za cenę 48 870 EUR. Po wydaniu samochodu w Austrii pozwana przelała kwotę tytułem ceny sprzedaży z rachunku w Niemczech na wskazany przez dłużnika rachunek w Austrii.

B: Stanowiska procesowe stron i dotychczasowe postępowanie:

- [3] Powód domagał się zapłaty kwoty 48 870 EUR na rzecz masy upadłości, ponieważ umowa sprzedaży została zawarta przez dłużnika po wszczęciu postępowania upadłościowego. Samochód był własnością dłużnika w chwili wszczęcia postępowania upadłościowego. Pozwana przełała cenę w wysokości 48 870 EUR na rachunek osoby trzeciej (byłej partnerki dłużnika). W międzyczasie pozwana odsprzedała samochód osobie trzeciej, dlatego powód domaga się zapłaty odszkodowania na rzecz masy upadłości.
- [4] Na posiedzeniu w dniu 16 marca 2023 r. powód rozszerzył powództwo do wartości rynkowej samochodu w wysokości 62 261 EUR.
- [5] Pozwana zakwestionowała [roszczenie pozwu] i zasadniczo argumentowała, że samochód nie był własnością dłużnika w momencie wszczęcia postępowania upadłościowego, a zatem nie był częścią masy upadłości. Pozwana prowadzi w Austrii jedynie oddział, a jest zarejestrowana w Niderlandach. Przelew został dokonany przez pozwaną – a nie przez austriacki oddział – w Niemczech z niemieckiego banku. Jedynym powiązaniem spornej umowy sprzedaży z Austrią było to, że została ona podpisana w Austrii i tam też samochód został wydany. Roszczenie dochodzone przez powoda nie istnieje, ponieważ ze względu na powiązanie z zagranicą zastosowanie znajduje art. 31 rozporządzenia nr 2015/848. Pozwana mogłaby zostać pociągnięta do odpowiedzialności tylko wtedy, gdyby wiedziała o wszczęciu postępowania upadłościowego, co nie miało miejsca.
- [6] W zaskarżonym wyroku sąd pierwszej instancji uwzględnił powództwo w pierwotnym zakresie. Sąd oddalił (rozszerzone) roszczenie dodatkowe w wysokości 13 391 EUR z odsetkami i kosztami (co się w międzyczasie uprawomocniło). Sąd doszedł do wniosku, że niniejsza konstelacja nie była objęta zakresem stosowania art. 31 rozporządzenia nr 2015/848. Pozwana nie mogła zatem powoływać się na ochronę dobrej wiary na podstawie tego przepisu.
- [7] Sąd odwoławczy uwzględnił apelację pozwanej, uchylił wyrok sądu pierwszej instancji i przekazał sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania po uzupełnieniu postępowania. Sąd ten uznał w kwestii prawnej, że art. 31 rozporządzenia nr 2015/848 ze względu na pierwszeństwo prawa Unii zastąpił nie tylko § 3 ust. 2 IO (Insolvenzordnung – austriackiego prawa upadłościowego, zwanego dalej „IO”), ale także § 3 ust. 1 IO. Płatność na rzecz upadłego dłużnika została sprawdzona w Niemczech i zainicjowana z niemieckiego konta. Z tego powodu zastosowanie znajduje art. 31 rozporządzenia nr 2015/848. Nie poczyniono żadnych ustaleń dotyczących wiedzy pozwanej o wszczęciu postępowania upadłościowego, więc ostateczne rozstrzygnięcie sprawy nie jest jeszcze możliwe.

[8] Kasacja powoda do Oberster Gerichtshof (sądu najwyższego) zmierza do przywrócenia pierwszego wyroku; ewentualnie wniesiono o uchylenie wyroku [sądu drugiej instancji]. Z jednej strony art. 31 rozporządzenia 2015/848 nie ma zastosowania, ponieważ przepis ten reguluje jedynie skutek świadczenia w postaci zwolnienia z zobowiązania i zakłada istnienie ważnej umowy, której brak w niniejszej sprawie zgodnie z § 3 ust. 1 IO. Z drugiej strony, przepis ten chroni jedynie zaufanie kontrahenta do niezmięnionej właściwości prawa, ale nie obejmuje przypadków, w których (jak tutaj) kontrahent zawiera umowę z dłużnikiem dopiero po wszczęciu postępowania upadłościowego. Pozwana spełniła również odpowiednie świadczenie w Austrii, więc nie istniało powiązanie z zagranicą w rozumieniu art. 31 rozporządzenia nr 2015/848.

[9] W odpowiedzi na kasację pozwana wnosi o odrzucenie kasacji, a ewentualnie o jej oddalenie.

C: Odpowiednie przepisy prawa:

Artykuł 7 rozporządzenia nr 2015/848 stanowi:

1. O ile niniejsze rozporządzenie nie stanowi inaczej, dla postępowania upadłościowego i jego skutków właściwe jest prawo państwa członkowskiego, w którym zostaje wszczęte postępowanie („państwo wszczęcia postępowania”).

2. Prawo państwa wszczęcia postępowania określa przesłanki wszczęcia postępowania upadłościowego, sposób jego prowadzenia i zakończenia. W szczególności określa ono:

[...]

c) uprawnienia dłużnika i zarządcy;

[...]

m) zasady dotyczące nieważności, zaskarżania lub względnej bezskuteczności czynności prawnych dokonanych ze szkodą dla ogółu wierzycieli. [...]

Artykuł 31 rozporządzenia nr 2015/848 stanowi:

1. Kto w państwie członkowskim spełnia świadczenie do rąk dłużnika, przeciwko któremu w innym państwie członkowskim zostało wszczęte postępowanie upadłościowe, chociaż powinien był spełnić świadczenie do rąk zarządcy, zostaje zwolniony ze zobowiązania, jeżeli nie wiedział o wszczęciu postępowania.

2. W przypadku gdy spełnienie świadczenia nastąpiło przed obwieszczeniem przewidzianym w art. 28, domniemywa się wobec braku dowodu przeciwnego, że spełniający świadczenie nie wiedział o wszczęciu postępowania upadłościowego.

W przypadku gdy spełnienie świadczenia nastąpiło po takim obwieszczeniu domniemywa się wobec braku dowodu przeciwnego, że spełniający świadczenie wiedział o wszczęciu postępowania.

Motyw 81 brzmi następująco:

Może zaistnieć sytuacja, że niektóre zainteresowane osoby nie wiedzą o wszczęciu postępowania upadłościowego i w dobrej wierze działają w sposób sprzeczny z nowymi okolicznościami. W celu ochrony takich osób, które nie wiedząc o wszczęciu zagranicznego postępowania dokonują zapłaty do rąk dłużnika, chociaż powinni oni byli dokonać zapłaty do rąk zagranicznego zarządcy, powinno zostać przewidziane, że taka zapłata zwalnia ze zobowiązania.

Paragraf 2 austriackiego prawa upadłościowego (IO) stanowi:

(1) Skutki prawne wszczęcia postępowania upadłościowego następują z początkiem dnia następującego po publicznym ogłoszeniu treści orzeczenia o niewyplacalności.

(2) Z chwilą wszczęcia postępowania upadłościowego dłużnik traci możliwość rozporządzania swoim podlegającym egzekucji majątkiem, który należy w tym czasie do dłużnika lub który zostanie przez niego nabyty w trakcie postępowania upadłościowego (masa upadłości).

Paragraf 3 austriackiego prawa upadłościowego (IO) stanowi:

(1) Czynności prawne dokonane przez dłużnika po wszczęciu postępowania upadłościowego, które dotyczą masy upadłości, są bezskuteczne wobec wierzycieli masy upadłości. Druga strona czynności otrzyma zwrot świadczenia wzajemnego, o ile masa upadłości została przez takie świadczenie wzbogacona.

(2) Zapłata długu do rąk dłużnika po wszczęciu postępowania upadłościowego nie zwalnia podmiotu zobowiązanego, chyba że świadczenie zostało spełnione do masy upadłości lub że podmiot zobowiązany nie wiedział o wszczęciu postępowania upadłościowego w momencie spełnienia świadczenia, a brak wiedzy nie wynikał z niedołożenia należytej staranności (nie było tak, że powinien był wiedzieć).

D: Uzasadnienie odesłania prejudycjalnego:

[10] 1.1 Zgodnie z przepisami odsyłającymi zawartymi w art. 7 ust. 2 lit. c) i m) rozporządzenia nr 2015/848, uprawnienia dłużnika i zarządcy, jak również nieważność, zaskarżanie lub względną bezskuteczność czynności prawnych dokonanych ze szkodą dla ogółu wierzycieli należy oceniać zgodnie z prawem państwa wszczęcia postępowania. W konsekwencji skutki czynności prawnych oraz zakres ograniczeń dłużnika w rozporządzaniu, jak również dopuszczalność nabycia w dobrej wierze od dłużnika określa się zgodnie z lex fori concursus, przy czym w szczególności należy również

- przestrzegać art. 31 rozporządzenia nr 2015/848 [Trenker w *Koller/Lovrek/Spitzer* IO wydanie drugie (2022) art. 7 rozporządzenia 2015/848 pkt 16; *Maderbacher w Konecny*, *Insolvenzgesetze* art. 7 rozporządzenia 2015/848 (stan na dzień 1. 9. 2018 rdb.at) pkt 38; *Knof w Uhlenbruck*, *InsO* wydanie szesnaste (2023) art. 7 rozporządzenia 2015/848 pkt 49, 102; *Duursma-Kepplinger w Duursma-Kepplinger/Duursma/Chalupsky*, rozporządzenie 2015/848 (2002) art. 4 pkt 15].
- [11] [2.1 Zgodnie z prawem austriackim z chwilą wszczęcia postępowania upadłościowego dłużnik traci możliwość rozporządzania swoim podlegającym egzekucji majątkiem, który w tym czasie należy do dłużnika lub który zostanie przez niego nabyty w toku postępowania upadłościowego (masa upadłości) (§ 2 ust. 2 IO). Zgodnie z § 3 ust. 1 IO, czynności prawne dokonane przez dłużnika po wszczęciu postępowania upadłościowego, które dotyczą masy upadłości, są bezskuteczne wobec wierzycieli masy upadłości.
- [12] 2.2 Wszczęcie postępowania upadłościowego pociąga za sobą podwójne ograniczenie zdolności dłużnika do rozporządzania majątkiem, a mianowicie ograniczenie faktyczne w momencie przejęcia zarządu przez syndyka oraz ograniczenie prawne, które powstaje natychmiast po wszczęciu postępowania upadłościowego i wyraża się we względnej bezskuteczności czynności prawnych dłużnika. Nie prowadzi ono do ogólnego ograniczenia zdolności dłużnika do czynności prawnych. Przeciwnie, dłużnik zachowuje zdolność do zaciągania zobowiązań. Jednakże czynności prawne dłużnika dotyczące masy są bezskuteczne wobec wierzycieli masy upadłości (RS0063784, 17 Ob 6/21p). Oznacza to, że dłużnik może zatem zaciągać zobowiązania prawne nawet po wszczęciu postępowania upadłościowego, ale wierzytelności z tego tytułu nie mogą być, do czasu umorzenia postępowania upadłościowego, dochodzone przeciwko masie upadłości (*Kodek w Koller/Lovrek/Spitzer* IO wydanie drugie § 3 IO pkt 6).
- [13] 2.3 Jeżeli na skutek bezskutecznej czynności prawnej dłużnika w rozumieniu § 3 ust. 1 IO z masy ubędzie jakaś rzecz, to można żądać zwrotu tej rzeczy (17 Ob 12/21w). Jeżeli nabywca nie może już zwrócić rzeczy nabytej od dłużnika, ponieważ jej już nie posiada np. w wyniku dalszej sprzedaży, to zakres, w jakim można skierować w stosunku do nabywcy roszczenie o odszkodowanie lub z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, należy określić na podstawie prawa cywilnego (*Schubert w Konecny*, *Insolvenzgesetze* § 3 KO pkt 21).
- [14] 2.4 Paragraf 3 ust. 1 IO, który normuje bezskuteczność czynności prawnych dłużnika dotyczących masy upadłości, nie przewiduje – w przeciwieństwie do § 3 ust. 2 IO – żadnego ograniczenia tej zasady na korzyść działającej w dobrej wierze osoby trzeciej, która nabywa od dłużnika, ale która – bez własnej winy – nie wiedziała o wszczęciu postępowania upadłościowego.

- [15] 2.5 Paragraf 3 ust. 2 IO stanowi, że dłużnik będący osobą trzecią nie zostaje zwolniony z długu poprzez zapłatę długu do rąk dłużnika. Jest to przejaw zasady określonej w § 3 ust. 1 IO, ponieważ przyjęcie płatności również stanowi czynność prawną w rozumieniu § 3 ust. 1 IO. Ze względu na to, że dłużnik jest pozbawiony uprawnienia do rozporządzania masą upadłości, nie ma on również kompetencji do otrzymywania świadczeń wynikających z wierzytelności należących do masy upadłości. Wyjątek stanowi sytuacja, w której świadczenie zostało spełnione do masy upadłości lub gdy dłużnik będący osobą trzecią nie wiedział, bez swojej winy, o wszczęciu postępowania upadłościowego.
- [16] 3.1 Natomiast celem art. 31 ust. 1 rozporządzenia nr 2015/848 jest ochrona dobrej wiary osoby trzeciej, która w państwie członkowskim innym niż państwo wszczęcia postępowania i po dacie wszczęcia postępowania, nie wiedząc o tym fakcie spełnia świadczenie do rąk dłużnika, mimo że powinna była je spełnić do rąk zarządcy. Takie świadczenia są uznawane za zwalniające z zobowiązania [*Klauser/Weber w Konecny*, Insolvenzgesetze art. 31 rozporządzenia 2015/848 (stan na 1.9.2018 R. rdb.at) pkt 1; *Scholz-Berger w Koller/Lovrek/Spitzer* wydanie drugie art. 31 rozporządzenia 2015/848 pkt 1, *Müller w Mańkowski/Müller/J.Schmidt* rozporządzenie 2015/848 art. 31 rozporządzenia 2015/848 pkt 2].
- [17] 3.2 I tak argumentuje się, że art. 31 rozporządzenia nr 2015/848 zakłada, że dłużnik będący osobą trzecią powinien był spełnić świadczenie do rąk zarządcy masy upadłości, co wymaga istnienia wierzytelności dłużnika. Dlatego też objęte tym byłyby jedynie wierzytelności masy upadłości (zob. *Klauser/Weber* loc. cit. pkt 7, *Scholz-Berger* loc. cit. pkt 4, *Müller* loc. cit. pkt 10). Oznaczałoby to, że art. 31 ust. 1 rozporządzenia 2015/848 nie miałby zastosowania do świadczeń spełnianych przez osobę trzecią do rąk dłużnika, wynikających ze względnie bezskutecznej czynności prawnej dokonanej przez dłużnika po wszczęciu postępowania upadłościowego, ponieważ nie są to wierzytelności masy upadłości i jako takie nie musiałyby być spełnione do rąk zarządcy.
- [18] Można jednak również argumentować, że samo brzmienie art. 31 ust. 1 rozporządzenia nr 2015/848, które zasadniczo odnosi się wyłącznie do świadczenia do rąk dłużnika, nie oznacza, że przepis ten nie dotyczy również świadczeń dokonanych przez dłużnika będącego osobą trzecią przy braku wiedzy o wszczęciu postępowania upadłościowego, a zatem na podstawie bezskutecznej czynności prawnej.
- [19] Orzeczenie Trybunału C-251/12 wydane w sprawie przepisu poprzedzającego art. 24 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego nie jest istotne, a zatem nie dostarcza żadnych dalszych wskazówek. Nie dotyczyło ono świadczenia spełnionego przez osobę trzecią do rąk dłużnika, lecz

płatności dokonanej na zlecenie dłużnika po wszczęciu postępowania upadłościowego do rąk jednego z jego wierzycieli.

- [20] 3.3 Jeżeli art. 31 ust. 1 rozporządzenia nr 2015/848 miałyby być zatem interpretowany w ten sposób, że takie świadczenia również wchodziłyby w zakres stosowania tego przepisu, pojawiłaby się kwestia miejsca spełnienia świadczenia. Za miejsce spełnienia świadczenia uznaje się miejsce, w którym dłużnik będący osobą trzecią faktycznie je spełnił. Zlecenie przelewu pieniężnego w innym państwie członkowskim uznaje się przy tym za wystarczające (*Klauser/Weber* loc. cit. pkt 12; *Scholz-Berger* loc. cit. pkt 7; *Müller* loc. cit. pkt 8).
- [21] Pozwana prowadzi oddział w Austrii. Należy przez to rozumieć wydzieloną przestrzennie od siedziby głównej, mającą własną funkcję organizacyjną ekonomicznie niezależną działalność gospodarczą. Oddział nie ma zdolności prawnej; podmiotem praw i obowiązków jest spółka zagraniczna (6 Ob 40/19d).
- [22] Wątpliwe jest, czy miejsce dokonania przelewu środków pieniężnych jest również wtedy uznawane za miejsce spełnienia świadczenia, jeżeli dłużnik będący osobą trzecią mający siedzibę w danym państwie członkowskim prowadzi już tak czy inaczej w państwie członkowskim, w którym wszczęto postępowanie upadłościowe, oddział w powyżej przedstawionym rozumieniu i dokonuje czynności prawnej właśnie za pośrednictwem tego oddziału a jedynie organizuje dokonanie przelewu środków pieniężnych za pośrednictwem rachunku w jeszcze innym państwie członkowskim, z którym sytuacja ta nie ma szczególnie bliskiego powiązania.
- [23] III. [...] [krajowe prawo procesowe]

Oberster Gerichtshof (sąd najwyższy)

Wiedeń, 22 lutego 2024 r.

[...]